

POSTANOWIENIE

Dnia 29 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania M. W.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji w Warszawie
o wysokość emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 29 sierpnia 2023 r.,
wniosku ubezpieczonego z dnia 5 lipca 2023 r. o wyłączenie sędziego Sądu
Najwyższego L. B. od rozpoznania sprawy I USK 52/23,

**wyłącza sędziego Sądu Najwyższego X.. X..
od rozpoznania sprawy I USK 52/23.**

UZASADNIENIE

Pełnomocnik odwołującego się M. W. zaskarżył skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 17 listopada 2022 r.

Sprawa została zarejestrowana pod sygnaturą I USK 52/23, a sędzią sprawozdawcą został wylosowany sędzia Sądu Najwyższego X. X..

Pełnomocnik odwołującego się pismem z dnia 5 lipca 2023 r. domagał się wyłączenia sędziego wyznaczonego do rozpoznania sprawy (art. 49 § 1 i 48 § 1 pkt 1 k.p.c.), bowiem w jego ocenie w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz orzecznictwie Sądu Najwyższego (II CSKP 556/22) podkreślono brak gwarancji procesowych do bezstronnego rozpoznania sprawy przez sędziego powołanego na urząd przez Krajową Radę Sądownictwa w składzie ukształtowanym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 3).

Pismem z dnia 10 lipca 2023 r. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego przekazał ten wniosek do rozpoznania Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych.

Sąd Najwyższy, postanowieniem z dnia 2 sierpnia 2023 r. (w sprawie I NWW 264/23), przekazał sporny wniosek do rozpoznania Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wskazując jednocześnie, że Trybunał Sprawiedliwości UE, wyrokiem z dnia 5 czerwca 2023 r., C-204/21 orzekł, iż art. 26 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym nie jest zgodny z prawem UE, a po wtóre – już wielokrotnie sam Sąd Najwyższy stwierdził, że dana norma nie jest zgodna z zasadami rzetelnej legislacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o wyłączenie jest zasadny. Sędzia wyznaczony do rozpoznania sprawy został powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa (dalej KRS) ukształtowanej w oparciu o przepisy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3). Tymczasem w uchwale połączonych Izb Sądu Najwyższego - Izba Cywilna, Karna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110- 1/20 (OSNK 2000 nr 2, poz. 1 i OSNC 2020 nr 4, poz. 34) przesądzono, że udział takiej osoby w składzie Sądu Najwyższego prowadzi w każdym przypadku do sprzeczności składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. Uchwała z chwilą jej podjęcia uzyskała moc zasady prawnej (art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym), a to oznacza, że każdy skład orzekający Sąd Najwyższego jest nią związany. Wyrażane w judykaturze stanowiska przeciwne (na przykład w sprawie II CSKP 205/22) są obarczone pierwotną wadą, bowiem dostrzegają konieczność podporządkowania się porządkowi konstytucyjnemu dopiero od pewnego momentu, to jest działalności Trybunału Konstytucyjnego w sprawach: K 5/17; U 2/20. Tak jednak nie jest. O ile zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego są ostateczne, o tyle odnosi się do wszystkich orzeczeń tego organu, w tym także wyroków Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 3 grudnia 2015 r., K 34/15 (OTK-A 2015 nr 11, poz. 185); z dnia 9 marca 2016 r., K 47/15 (LEX nr

2001897); z dnia 11 sierpnia 2016 r., K 39/16 (LEX nr 2086840); z dnia 7 listopada 2016 r., K 44/16 (LEX nr 2146792), co zupełnie traci z pola widzenia powołany wyżej werdykt, podobnie zresztą jak pomija dorobek Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zob. wyrok z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie Xero Flor przeciwko Polsce, skarga nr 4907/18).

Niezależnie od powyższego należy przypomnieć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego (uchwała z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22, OSNP 2022 nr 10, poz. 95, a także postanowienia z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK 2021 nr 10, poz. 41 i z dnia 29 września 2021 r., V KZ 47/21, LEX nr 3230203) wyjaśniono zależności między poglądem wyrażonym w sprawie U 2/20 a uchwałą połączonych Izb Sądu Najwyższego. Ponadto w sprawie II PUB 1/22 przytoczono poglądy doktryny w odniesieniu do powyższego zagadnienia. Trybunał Konstytucyjny nie ma kompetencji do stwierdzenia niezgodności z Konstytucją orzeczeń sądowych, czy też nie ma kompetencji do dokonywania powszechnie obowiązującej wykładni ustaw (por. także art. 239 ust. 2 i 3 Konstytucji). Sądy nie mogą podlegać Konstytucji i ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji), a nadto i niejako odrębnie być wiązane wykładnią Konstytucji i ustaw dokonywaną przez Trybunał Konstytucyjny. Sądy są zatem związane tylko takim orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego, które trwale eliminuje zakwestionowane przepisy z obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej systemu prawnego (art. 190 ust. 1 Konstytucji). Taki walor prawny nie przysługuje natomiast i nie może być przenoszony na orzeczenia interpretacyjne, zawierające w sentencji ustaloną wykładnię prawa, jeżeli nie prowadzi to do usunięcia zakwestionowanego przepisu z obowiązującego systemu prawa bądź do zmodyfikowania jego treści normatywnej w drodze nowelizacji (zob. szerzej postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22 i podane tam orzeczenia). W końcu warto także odwołać się do wypowiedzi Trybunału Sprawiedliwości UE, w której wyjaśniono, że jeśli wyroki Trybunału Konstytucyjnego stanowiłyby przeszkodę dla zapewnienia skuteczności prawu unijnemu, orzeczenia takie należy pominąć jako niezgodne z zasadą pierwszeństwa prawa Unii Europejskiej (wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE (Wielka Izba) z dnia 22 lutego 2022 r. w sprawie C-430/21, postępowanie zainicjowane przez RS, EU:C:2022:99). Ze standardu obowiązującego w prawie

unijnym wynika zaś, że „gwarancje dostępu do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy, a w szczególności gwarancje określające pojęcie, jak również skład tego sądu, stanowią podstawę prawa do rzetelnego procesu sądowego. Prawo to oznacza, że każdy sąd jest zobowiązany zbadać, czy ze względu na swój skład stanowi on taki właśnie sąd, jeżeli pojawia się w tym względzie poważna wątpliwość. Badanie to jest nieodzowne w kontekście zaufania, jakie sądy społeczeństwa demokratycznego muszą wzbudzać u jednostki. W tym sensie taka kontrola stanowi istotny wymóg formalny, którego należy bezwzględnie dochować i którego spełnienie należy sprawdzić z urzędu” (wyrok z dnia 1 lipca 2008 r., Chronopost i La Poste/UFEX i in., C-341/06 P i C-342/06 P, EU:C:2008:375, pkt 46, 48; wyrok z dnia 26 marca 2020 r., Simpson/Rada i HG/Komisja, C-542/18 RX-II i C-543/18 RX- 4 II, EU:C:2020:232, pkt 57; z dnia 29 marca 2022 r., BN, DM, EN przeciwko Getin Noble Bank S.A., C-132/20, ECLI:EU:C:2022:235, pkt 113).

Realizacja standardu unijnego w pełni uprawnia Sąd Najwyższy do stosowania w takich sprawach art. 48 § 1 k.p.c., skoro w prawie krajowym (uchwała połączonych Izb Sądu Najwyższego) przesądzono już, że skład Sądu Najwyższego z udziałem sędziów powołanych do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego na podstawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa (KRS) ukształtowanej w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3) jest sprzeczny z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. W tej sytuacji konieczne staje się wykorzystanie znajdujących się w dyspozycji sądu krajowego instytucji procesowych, by uniknąć sytuacji, w której doszłoby do wydania orzeczenia, choćby w kwestii wpadkowej, przez sąd krajowy orzekający w składzie wadliwym z punktu widzenia konstrukcji prawa do sądu. Opisane stanowiska znajdują także odzwierciedlenie w wypowiedziach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zob. wyroki: z dnia 22 lipca 2021 r., R. przeciwko Polsce, skarga nr 43447/19; z dnia 8 listopada 2021 r., Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, skargi nr 49868/19 i 57511/19; z dnia 3 lutego 2022 r., A. sp. z o.o. przeciwko Polsce, skarga nr 1469/20). W powołanych orzeczeniach przesądzono, że orzekanie przez osoby powołane do Sądu Najwyższego na

podstawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. stanowi naruszenie prawa do sądu i art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284).

Z tego względu orzeczenie wydane z udziałem wadliwie powołanego sędziego stanowi naruszenie prawa do sądu gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE oraz art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w związku z art. 6 ust. 1 Konwencji (por. wyrok Wielkiej Izby ETPCz z dnia 1 grudnia 2020 r., skarga nr 26374/18, Gudmundur Andri Astradsson przeciwko Islandii; wyroki TSUE: z dnia 19 listopada 2019 r. w połączonych 5 sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, AK przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa oraz CP i DO przeciwko Sądowi Najwyższemu, EU:C:2019:982; z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie C-824/18, A.B., C.D., E.F., G.H. i I.J. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa, EU:C:2021:153, a w jego wykonaniu wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 maja 2021 r., II GOK 2/18, LEX nr 2687377; wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego: z dnia 6 maja 2021 r., II GOK 3/18, LEX nr 3170844; z dnia 11 października 2021 r., II GOK 20/18, LEX nr 3267075; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2021 r., III PSKP 13/21, OSNP 2022 nr 2, poz. 11).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że w sytuacji wystąpienia ryzyka nieprawidłowej obsady sądu należy podjąć wszelkie środki zapobiegające, a jednym z nich jest instytucja wyłączenia sędziego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 8 czerwca 2022 r., V KO 43/22, LEX nr 3375645; z dnia 23 czerwca 2022 r., II KO 48/22, LEX nr 3370369; z dnia 28 lipca 2022 r., V KO 69/22, LEX nr 3375652; z dnia 25 listopada 2021 r., I CSKP 524/21, LEX nr 3262183). Wypracowanej zasady nie może, z przyczyn już wyżej omówionych, znosić wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 stycznia 2022 r., P 10/19 (OTK-A 2022, poz. 14). *Summa summarum*, w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że przeszkody w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości muszą być obiektywne i poddawać się zewnętrznej weryfikacji (zob. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2019 r., II CO 208/19, LEX nr 2772528 i powołane

tam orzecznictwo). Wszak naruszenie opisanych wyżej standardów może doprowadzić do odpowiedzialności odszkodowawczej Państwa (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 377/22, OSNK 2022 nr 6, poz. 22), a tego typu konsekwencji należy unikać, licząc jednocześnie, że racjonalny ustawodawca konwaliduje w końcu ułomny mechanizm, skoro procedura nominacyjna, wykazująca nadmierny wpływ władzy ustawodawczej i wykonawczej na powoływanie sędziów, jest ze swej strony niezgodna z art. 6 ust. 1 Konwencji, a przepis ten stanowi o prawie do sprawiedliwego i publicznego rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą. W tym sektorze terminologicznym nie ma sporu także 6 między art. 45 ust. 1 Konstytucji i art. 47 Karty Praw Podstawowych UE, skoro w tych przepisach jest mowa o niezawisłym i bezstronnym sędzie. Stąd wynika obowiązek ukształtowania składu sądu nie tylko w myśl prawa krajowego, lecz równocześnie w zgodzie ze standardem skutecznej ochrony sądowej, jaki wynika z Konwencji i prawa UE (doktryna *acte éclairée*). W tym ostatnim układzie oczywiście Unia Europejska nie ma kompetencji do samodzielnego kształtowania (narzucania) organizacji sądownictwa (zresztą nie o to tu chodzi), ale ma uprawnienie do oceny, czy sposób realizacji przez państwo jego suwerennej kompetencji odpowiada standardom unijnym (zob. D. Miąsik: System Prawa Unii Europejskiej, Tom 2 - Zasady i prawa podstawowe, C.H.BECK, Warszawa 2022, s. 478-479 i tam podana literatura).

W rezultacie, niezależnie od stopnia hipotetycznej bezstronności wewnętrznej (czyli jednakowego dystansu do stron sporu i ich odpowiednich interesów w odniesieniu do jego przedmiotu), czy też niezależności zewnętrznej (praca w sposób wolny od nakazów czy wytycznych z jakiegokolwiek źródła) konkretnej osoby wyznaczonej do rozpoznania sprawy, istnieją podstawy (omówione powyżej) do wyłączenia sędziego Sądu Najwyższego Leszka Bieleckiego od rozpoznania sprawy I USK 52/23.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 48 § 1 z związku z art. 379 pkt 4 k.p.c.

[SOP]

[ł.n]

